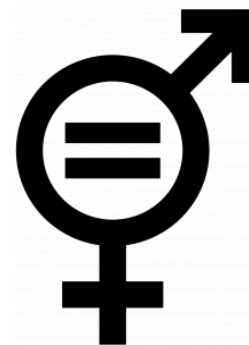

☞ Seksa malsimetrio

mitä mieltä minä olen?

a?toro Juha Metsäkallas · publikigita 2021-01-18

☞☞ Mitä mieltä minä olen?

Koko ongelmavyyhden taustallahan on havainto ns. *seksa malsimetriosta* eli siitä, että jotkin kantasanat viittaavat lähtökohtaisesti mieheen ja että naisen osoittamiseksi niihin täytyy lisätä jotain.

Päätteen *-in* käyttö ammatti- ym. nimikkeiden kohdalla, siis esim. *instruistino* (opettajatar), kuulostaa niin vanhanaikaiselta, että häkellyn siitä aina, kun kuulen sitä käytettävän nykyaajasta puhuttaessa (esim. *Pola retradio* pitäytyy tuollaisessa muinaistyyliässä). Minulle *instruisto* on (ihan-minkä-vaan-sukupuolinen) opettaja (ratkaisu ongelmaan n:o 2).

Kaihdan tuon *in*-päätteen käyttöä myös muissa kuin aivan lähimmissä sukulaisuussuhteissa – minullehan kelpaa jopa *kuzo* tarkoittamaan ketä tahansa serkkua. Näin ollen minulle

- *Mi renkonti?os kun miaj amikoj* : Tapaan (ihan-minkä-vaan-sukupuolisia) ystäviäni.
- *Mi renkonti?os kun miaj viraj/malinaj amikoj* : Tapaan (vain) miespuolisia ystäviäni.
- *Mi renkonti?os kun miaj inaj amikoj/amikinoj* : Tapaan (vain) naispuolisia ystäviäni.
- *Mi renkonti?os kun miaj geamikoj* : Tapaan sekä mies- että naispuolisia ystäviäni.

joista tietysti ensin mainitsemani on ylivoimaisesti yleisin, kun vain hyvin harvoin koen tarvetta eritellä ystäviäni sukupuolen mukaan. Luulen, että aika moni nykypuhujista on samalla linjalla.

Kaikkein *fundamentalistisimmat* (?erco celita)

kiistävät koko ongelmanipun olemassaolon. Heidän mielestään *li* on edelleen käyttökelpoinen sekä yleisenä, ihmiseen viittaavana pronomininä että mieheen viittaavana (”ratkaisu” ongelmaan n:o 1). Muita ongelma-kohtia he eivät oikeastaan edes näe.

Toisen ääripään voidaan ajatella muodostuvan erilaisista ”parentisteista”, jotka pistäisivät liki kaikki sukulaisuutta osoittavat sanat uusiksi. Tai oikeastaan he loisivat rinnakkaisen listan, jolloin vältetään *i?*-ismin kahden standardin ongelma.

Sukulaisuussuhteiden osoittaminen (ongelma n:o 3) on kieltämättä hankalaa. I?-ismiä kaihdan sen sisältämän *sössökirjaimen* takia. Vaikka olen sitä mieltä, että esperanton sanojen alkuperä nojaa liialti eurooppalaiseen indoeurooppalaiseen kieliin ja näin ollen muista kielistä lainatuille sanojen vartaloille olisi mitä vahvin peruste, *parentismo* eri muodoissaan tuntuu jotenkin turhan radikaalilta.

Päätteen *-um* kiistaton etu on, ettei se loisi mitään rinnakkaista järjestelmää, vaan säilyttäisi nykyiset sukulaisuussanat sellaisinaan. Se vain toisi sukupuolineutraalin ilmaisun niiden rinnalle. Periaatteessa *um-*ismo on jopa *la?fundamentaa*, koska tuo pääte on luotu tilanteita varten, jossa suhde kantasanaan on "...ne esprimebla per alia sufikso". Nyt vain on niin, että päätteellä on jo viisi vakiintunutta käyttöaluetta, minkä lisäksi on yksittäisiä *um*-sanoja.¹ Kokonaisen uuden käyttöalueen luominen arveluttaa.

En tiedä, johtuuko suomenkielisydestäni, vapaamielisydestäni vai näiden sekoituksesta, mutta vieroksun ratkaisuesityksiä, jotka korostavat eroja. Ehkä erojen mainitsematta jättäminen tarkoittaa jonkinlaista ongelmien kieltämistä, en tiedä, mutta tästä huolimatta tunnustaudun *ri*-istiksi, jonka mielestä pronominia *ri* voi käyttää aina (ratkaisu ongelmiin n:ot 1 ja 4). Jotkut [lue: sukupuolittuneita pronomineja käyttävien kielten puhujat]

pitävät tätä outona, mutta loppujan lopuksi eikö tärkeintä ole nähdä ihminen ilman, että hänen sukupuolensa täytyy mainita vähän väliä.

Kun en juuri käytä normaalejakaan hellittymuotoja *-?j/np*, en keksi käyttöä *-ip/j*-päätteillekään.

Sen sijaan olen taipuvainen käyttämään yksilöllistä *ge*-etuliitettä merkityksessä ihan-minkä-vaan-sukupuolinen vastoin Bertil Wennergreniä.

- *Pro la manko de se?oj nur unu gepatro el ?iu familio rajtas partopreni* : Istumapaikkojen vähyuden vuoksi jokaisesta perheestä vain yksi vanhempi saa osallistua.²
- *Mi havas unu gefraton. Ri estas pli juna ol mi.* : Minulla on yksi sisarus. Hän on minua nuorempi.

Olen siis *ge-* ja *ri*-isti eli käytän etuliitettä *ge-* yksikössä ja pronominia *ri* suomen tapaan hänenä eli ihan kenenä vaan.

Tekstiin laittamieni viittausten lisäksi aiheeseen voi tutustua mm. seuraavien artikkeleiden avulla:

- Markos Kramer, Kirilo Brosch, Luko Cerante, Robin van der Vliet:
Survoje al sekse ne?tralaj kaj egalecaj esprimoj: Komparo inter la J-sistemo kaj parentismo (j-parentistien ”manifesti”)
- Markos Kramer ja Luko Cerante:
J-riismo: riismo sen problemaj signifo?ovoj
- Markos Kramer:
Esperanto kaj sekso

Suomenkielistä käytäntöä valaisee mm. *Sateenkaariperheissä käytettävät vanhempien nimitykset* (Marianna Salosen suomen kielen pro gradu ?utkielma, pdf).

« osa 2

1. Katso [artikkelini](#) aiheesta.

2. Oma käännökseni vuosien takaisesta ilmoituksesta koskien lapseni koulun joulujuhlaa.

La origina artikolo estas publikigita 2021-01-18 en la retejo *Finna babilejo* kun rubriko "Saksa malsimetrio". Ĝi tiu PDF-versio estas aĵtomate kreita 2022-03-09. Vidu ankaŭ la aliajn afiĝojn de tipo artikoloj, finnalingvaj.